

گردشگری به مثابه نظام معرفت

سید امیرمنصوری،
دکتری مطالعات شهری
با گرایش منظر،
استادیار دانشگاه تهران

amansoor@ut.ac.ir

تصویر ۲: جلوه مفهوم منظر را می توان در آثار تمدنی ملل مختلف جستجو کرد که گردشگران را از نقاط مختلف به سمت خود جذب می کند و در کنار جاذبه های طبیعی و جغرافیایی به عنوان یک پدیده واحد درک می شود. مراسم عروسی شیوا، ادیپور، هندوستان. مأخذ: آرشیو مرکز پژوهشی منظر، ۱۳۹۱.

Pic2: The landscape display can be manifested in civilizations of different nations and attract tourists of all different parts of the world that can be understood as a single event along with natural and geographical attractions. Siva wedding ceremony. Source: Archive of Nazar Research Center, 2012.

۱. تصویر رایج گردشگری در ایران، در نمونه های سطح بالا، راهنمایی است که در میان فضاها یک مجموعه تاریخی به گروه گردشگران توضیحاتی درباره شهرت بنا می دهد: سال ساخت، دوره حکومتی، اندازه ها، تعداد اجزاء مهم، سبک کلی و روایت های هیجان انگیزی که از مجموعه چهره ای رمزآلود و ماورایی می آفریند. گردشگر پس از مراجعت، به سرعت داده های نخستین را به فراموشی می سپارد و از ترکیب داستان ها و افسانه های وابسته، که با شاخه های سست به مجموعه تاریخی متصل شده تصویری افسانه ای می سازد که با حقیقت شیء فاصله زیاد دارد و امکان بهره مندی از تجربه تاریخی را به حداقل می رساند. در این رویکرد آثار تاریخی اشیائی برای نازیدن و اعجاب مخاطب اند و بنا نیست چراغ راه آینده باشند.

در نتیجه گردشگری از این نوع، به تفرجی بدل می شود که برهم زننده عادات روزمره است و نوعی تمدد اعصاب و انتظار معرفت از آن به حداقل می گراید. این است که در جامعه ما مفهوم گردشگری به گشت و گذار و خوش گذرانی نزدیک تر است تا سیاحت و عبرت. اولی حالت روحی موقت انسان را نشانه می گیرد و دومی معرفت و فهم پایدار او را. روشن است در گردشگری نوع دوم، که معرفت گراست، نشاط ناشی از سفر و تغییر حالت متعارف نیز نهفته است، اما هدف آن توسعه بینش و ارتقاء فهم گردشگر در مواجهه با تجربه پیشینیان یا طبیعت است.

تصویر ۱: مفهوم منظر به عنوان محصول تعامل انسان با طبیعت در طول تاریخ، مقصد اصلی گردشگری به شمار می‌رود که در فصل مشترک همه این عوامل شکل می‌گیرد. زیارتگاه امامزاده علی بن محمد باقر (ع)، مشهد اردهال، مأخذ: آرشیو مرکز پژوهشی نظر، ۱۳۹۱

Pic1: The concept of landscape as a product of human interaction and nature is a major tourist destination throughout history which is shaped in common denominator of all these factors. Holy shrine of Ali Ibn Mohammad Bagher (PBUH), Mashhad Ardehal, Source: Archive of Nazar research center, 2012.

فراغت در زندگی انسان‌ها نسبت می‌دهد، نیز از اهمیت جنبه معرفتی آن حکایت می‌کند. تا پیش از انقلاب صنعتی و رشد شهرنشینی، وقت غالب انسان‌ها صرف معیشت می‌شد. زندگی روستایی وابسته به زمین و تولید کشاورزی بود که علاوه بر اشتغال همه اوقات انسان‌ها به تولید، نوع آن طوری بود که امکان کمتری برای تقسیم کار به وجود می‌آورد. هر خانواده مجبور بود از زمین و دام خود به طور دائمی مراقبت کند و ناگزیر از یکجانشینی بود. سفر او نیز در این شرایط نمی‌توانست به اقامت شب منتهی شود. با رشد صنعت و تولید صنعتی، شهرها گسترش یافتند و محوریت تولید از وابستگی به زمین، که روستاهای پراکنده را به وجود می‌آورد، به وابستگی به صنایع، که شهرهای متمرکز را می‌ساخت، تغییر کرد. توسعه این قاعده، وقت فراغت بیشتری نصیب کارکنان کرد و تدریجاً برنامه‌ریزی وقت فراغت در دستور جوامع قرار گرفت.

اقدام برای هدف‌مند ساختن اوقات فراغت و وقت آزاد، به دنبال میل درونی انسان به کمال‌طلبی پدید آمد. حقیقت‌جویی، علم‌دوستی و کشف ناشناخته‌ها مظاهر تمایل طبیعی انسان به کمال است. اگر این کشش و جاذبه درونی برای رشد وجود نمی‌داشت، دلیلی برای اقدامات هدفمند و از جمله برنامه‌ریزی برای وقت فراغت نمی‌بود. سفر کردن در وقت فراغت، محمل رشد و برنامه کمال‌طلبی بود؛ تا حدی که آن را به فعالیتی ثابت و قاعده‌مند تبدیل کرد که گردشگری نام گرفت.

هدف گردشگری، رشد و فعل آن، ابزار تحقق گردشگری است. به عبارت دیگر گردشگری نظامی برای معرفت است که هدف آن تحقق رشد و حرکت به سوی کمال است. گردشگری به عنوان نظام معرفت با آنچه به طور رایج در ایران اتفاق می‌افتد فاصله زیادی دارد. برای دستیابی به هدف گردشگری و تبدیل آن به نظام معرفت، شرط مهم، بازنگری در مفهوم مکان است؛ چه، حرکت در مکان جوهر گردشگری است و «مکان» موضوع آن.

۴. فهم «مکان» در روند گردشگری نیاز به مقدماتی از جمله راهنما، برنامه و منابع دارد که طی یک برنامه هدفمند به دست می‌آید. منظر، از اقسام مکان است که در جهان

۲. رایج‌ترین تعریف از گردشگری، سفری است که به قصدی غیر از کسب درآمد انجام شده باشد و حداقل یک شب اقامت را شامل شود. در این تعریف دو شرط «سفرکردن» و «اقامت در جای دیگر» شروط اصلی، و درآمدزا نبودن و حداقل اقامت یک شب، به عنوان شروط فرعی مطرح شده است. تحلیل شروط اصلی تعریف گردشگری نشان می‌دهد مفهوم آن بیش از هر چیز وابسته به «مکان» است؛ سفر، ترجمه ترک مکان روزمره است که عادت زندگی شده و اقامت در جای دیگر نیز به مفهوم تثبیت مکان جدید است؛ مکانی که روند متعارف زندگی را می‌شکند. جوهر سفر، ساختار شکنی در زندگی عادی است تا چشم گردشگر، شسته شود آن‌گونه که پدیده‌های قدیمی را از نو قرائت کند.

شرط‌های فرعی تعریف گردشگری، روند ساختار شکنانه «آن» را تکمیل می‌کند. هدفی غیر از کسب درآمد و اقامتی بیش از یک شب. این دو، زمینه هدایت روند ساختار شکنی در زندگی عادی (سفر) را فراهم می‌کنند. سفر و حرکت در مکان، که شرط لازم تحقق گردشگری است، برای آنکه از مقصد نهایی خود، که ساختار شکنی در عادت‌ها و زمینه‌سازی برای «دیدن» و «بازخوانی» پدیده‌های تاریخی^۱ و طبیعی اطراف است، باز نماند، نیازمند دو شرط کافی است که درآمدزا نبودن و حداقل زمان مکث در مکان جدید را تعریف کرده است.

تحلیل تعریف گردشگری نشان می‌دهد فعل یا اقدامی است که به یک مقصد نهایی هدایت می‌کند؛ بازخوانی مکان جدید؛ با هدف کشف و درک رازهای نهفته آنکه در طول تاریخ در تعامل انسان با محیط به وجود آمده است.

تفسیر واژه گردشگری، در زبان فارسی یا زبان‌های اروپایی (Tourism) نیز از فعل چرخ زدن، دور زدن و تجربه کردن مکان جدید و بازگشت به مکان سابق روایت می‌کند. وجه تسمیه گردشگری نیز همچون تعریف آن بر حرکت در مکان استوار است.

۳. تلفیق نتایج به دست آمده از دو قسمت قبل، گردشگری را به مثابه نظام معرفت معرفی می‌کند. بررسی تاریخچه گردشگری، که فراگیر شدن آن را به پیدایش اوقات

گردشگری برای آنکه به نظام معرفت بدل شود باید برنامه‌های خود را به سمت قرائت منظر هدایت کند. قرائت منظر، مهارتی است که نیاز به آموزش دارد. درحالی‌که غالب راهنمایان، به جای خوانش منظر، داده‌هایی را منتقل می‌کنند که در فرایند فهم و تقویت بینش گردشگران نقش مهمی ندارد. گردشگری منظر قادر است با روایت چرایی پدیدآمدن مظاهر تمدن و منظر علاوه بر انتقال یافته‌هایی که به ارتقاء بینش (و نه دانش) گردشگران می‌انجامد، جاذبه زیادی برای پابرجاماندن آنها در روند رشد و کشف حقیقت ایجاد کند.

پیشرفته امروز به عنوان محصول تعامل انسان با محیط و جامعه با تاریخ معرفی شده است. آنچه گردشگران در اغلب مواقع به دیدن آن می‌روند، منظر است. شهر، معماری، طبیعت، آیین و مظاهر تمدن انسان‌ها جلوه‌هایی از منظرند که از تعامل انسان تاریخی با محیط طبیعی در سرزمین خاص به دست آمده‌اند. دیدن نمونه‌های منظر، به تنهایی رفع‌کننده میل به رشد و نیاز به کشف حقیقت در انسان‌ها نیست؛ بلکه دیدن منظر، باید بتواند قرائت آن همراه باشد. منظر به مثابه متنی است که حاوی حقایق بسیار است، اما اگر خواننده قادر به خواندن نباشد، نمی‌تواند بهره‌ای از متن ببرد. قرائت منظر، مهارتی است که نیاز به آموزش دارد. نقد سطور اول این نوشته ناظر به راهنمایی بود که به گروه گردشگران، به جای خوانش منظر، داده‌هایی را منتقل می‌کرد که در فرایند فهم و تقویت بینش آنها نقش مهمی نداشت؛ و به تجربه دریافته بود که افسانه‌های رمزآلود می‌توانند بی‌انگیزگی گردشگران برای دانستن اعداد و ارقام مربوط به آثار تاریخی یا طبیعی را جبران کند.

درحالی‌که گردشگری منظر قادر است با روایت چرایی پدیدآمدن مظاهر تمدن و منظر علاوه بر انتقال یافته‌هایی که به ارتقاء بینش (و نه دانش) گردشگران می‌انجامد، جاذبه زیادی برای پابرجاماندن آنها در روند رشد و کشف حقیقت ایجاد کند. گردشگری برای آنکه به نظام معرفت بدل شود باید برنامه‌های خود را به سمت قرائت منظر هدایت کند.

بی‌نوشت

۱. پدیده تاریخی، هر دستاورد زندگی انسان در طول تاریخ است و تنها شامل آثار معماری گذشته نمی‌شود. جامعه، شهر، آیین، خوراک، لباس، هنر و سایر محصولات زندگی انسان‌ها، پدیده‌های تاریخی شناخته می‌شود.

تصویر ۳: شناخت عناصر منفرد منظر به عنوان جزئی از کلیت آن، راهی به سوی ادراک و معرفت گردشگر از جاذبه گردشگری می‌گشاید. رقص سنتی ارمنی در پایین کوه گغار، ارمنستان. مأخذ: آرشیو مرکز پژوهشی نظر، ۱۳۹۲.

Pic1: Understanding the individual elements of landscape as a part of the whole guides us through the tourists perception and knowledge of tourism attraction. Armenian traditional dance down the Geghard Mountain, Armenia. Source: Archive of Nazar Research Center, 2013.

view changes and he as he would re-read the historical phenomena¹. The secondary conditions of tourism complete its deconstructing process. A purpose other than business and residency for more than one night; these two provide the field of deconstruction of real life (travelling). Travelling and moving in places, which are the necessary conditions of tourism requires two sufficient conditions of not being profitable and the minimum amount of time staying at the new place so it does not miss the deconstruction concept in life's routine process.

The analysis of tourism indicates that, it is an act or actions lead to a final destination: reviewing of the new place; with the goal to discover and comprehend its hidden secrets created throughout the history in interaction with man.

The interpretation of the word tourism, in Persian or European languages is the act of touring and experiencing the new place and returning to the old one. The appellation of tourism as well as its definition depends on movement in space.

3. Combining 2 results of the previous section, defines tourism as a system of knowledge. The investigation of tourism history, that surrounds it to the emergence of the leisure life, indicates its aspect of knowledge. Prior to the Industrial Revolution and the growth of urbanization, most of the people's times spent on living alone. Rural life was dependent on land and agricultural production, which in addition to employing all people's times to production, provided fewer opportunities for division of labor. Each family had to protect its own land and trap permanently and forced to sedentary. Its trip also could not lead to a one-night residency. With the growth of industries, cities were developed and the focus of manufacturing to land, which created sporadic villages turned into industries that created centralized cities. The development of the rule provided

the employees with more leisure time, and gradually increased staff planning leisure time in order to familiarize communities. Action for making purpose of leisure and free time arose following the desire of man to seeking perfection. If this tension and attraction for internal growth did not exist, there would be no cause for targeted measures, including planning for leisure time. Seeking truth and science and discovering unknown aspects are the natural tendency of man to perfection. Travelling in leisure time consisted of growth and the program for perfection; so much that it changed into a constant and regular activity called Tourism.

The purpose of tourism is to growth and its performing needs to realization of tourism. In other words tourism is a system for knowledge that its goal is growth and going towards perfection. Tourism as a knowledge system is quite far from what actually takes place in Iran. In order to achieve the purpose of tourism and altering it into a knowledge system, the important condition is reviewing of the concept of place; however, the essence of tourism is in place and "location" theme.

4. Understand the concept of "place" needs basics including manuals, programs and resources that achieved through a targeted program. What tourists often go to visit is Perspective. City, architecture, nature, religion and human civilization are effects of Landscape that gains through the interaction of historical man with the natural environment in a special land. Seeing the sights alone though does not fix the desire to grow and the need for truth in humans. However, see the Perspectives should consist of realizing capabilities. Landscape is like a text that contains facts, but if the reader cannot read, he cannot take the interest of the text. Reading the Landscape is a skill requiring education. The criticisms of early lines of this context are spectator to guiding, in which data transferred to the tourists group, rather than Landscape reading that did not have any important role in the process of strengthening their understanding and insight. In addition, he found out by experience that, mysterious fictions can compensate the tourists' unwillingness about knowing the facts and figures related to monuments or nature

However tourism, landscape can create a strong attraction for the sustainability of civilization and Landscape by telling their emerging cause which would result in the improvement of the tourists' view (and not knowledge). For tourism to turn into a knowledge system, you must guide your programs towards realizing Perspectives.

Endnote

1. Historical phenomenon is the product of human life in history and it does not only include architectural monuments of the past. Society, city, religion, food, clothing, art and other products of human life identified as historical phenomena.

Tourism, a Cognitive System

Seyed Amir Mansouri, Ph.D in Urban Studies
with Landscape Proficiency, Assistant
Professor, University of Tehran, Iran
Seyedamir.mansouri@gmail.com

1. The common image of tourism in Iran, in high-level samples, is a guide that provides explanations about a building's popularity among the spaces of a historical collection: construction year, regency, sizes, number of important components, general style and interesting stories that create a mysterious visage of the complex. The tourist however, after returning, forgets about the initial data, makes up a fictional image far away from reality of the object, and minimizes the possibility of benefitting from the historical experience. In this method, historic works are objects to the observers' wonder and not intended to be guides for future. Thus, such kind of tourism turns in to a paseo only interrupts the daily habits and expecting knowledge from it, decreases to its least. That is, in our society the concept of tourism is closer to surfing and fun rather than exploring and learning. The first one, aims at the temporary spiritual state of human and the second one his knowledge and sustainable understanding. It is clear that in tourism, the second one, which is knowledge-oriented, happiness lies in alternative modes of travel and change but its purpose, is the development of the tourist's insight and promoting his understanding in facing his predecessors' experiences or nature.

2. The most common of tourism, is a trip taken with any purpose except business and include at least one night of residency. In this definition, two conditions of "travelling" and "residing in another place" are the main and profitable conditions and the residing for at least one night counts as a secondary condition. The analysis of main conditions of tourism definition indicate that its concept is most dependent on "place"; travelling, is the translation of leaving the routine place and residing in another place means establishing a new place: a place that breaks the routine process of life's. The core of travelling is deconstruction of the normal life so the tourist's point of